

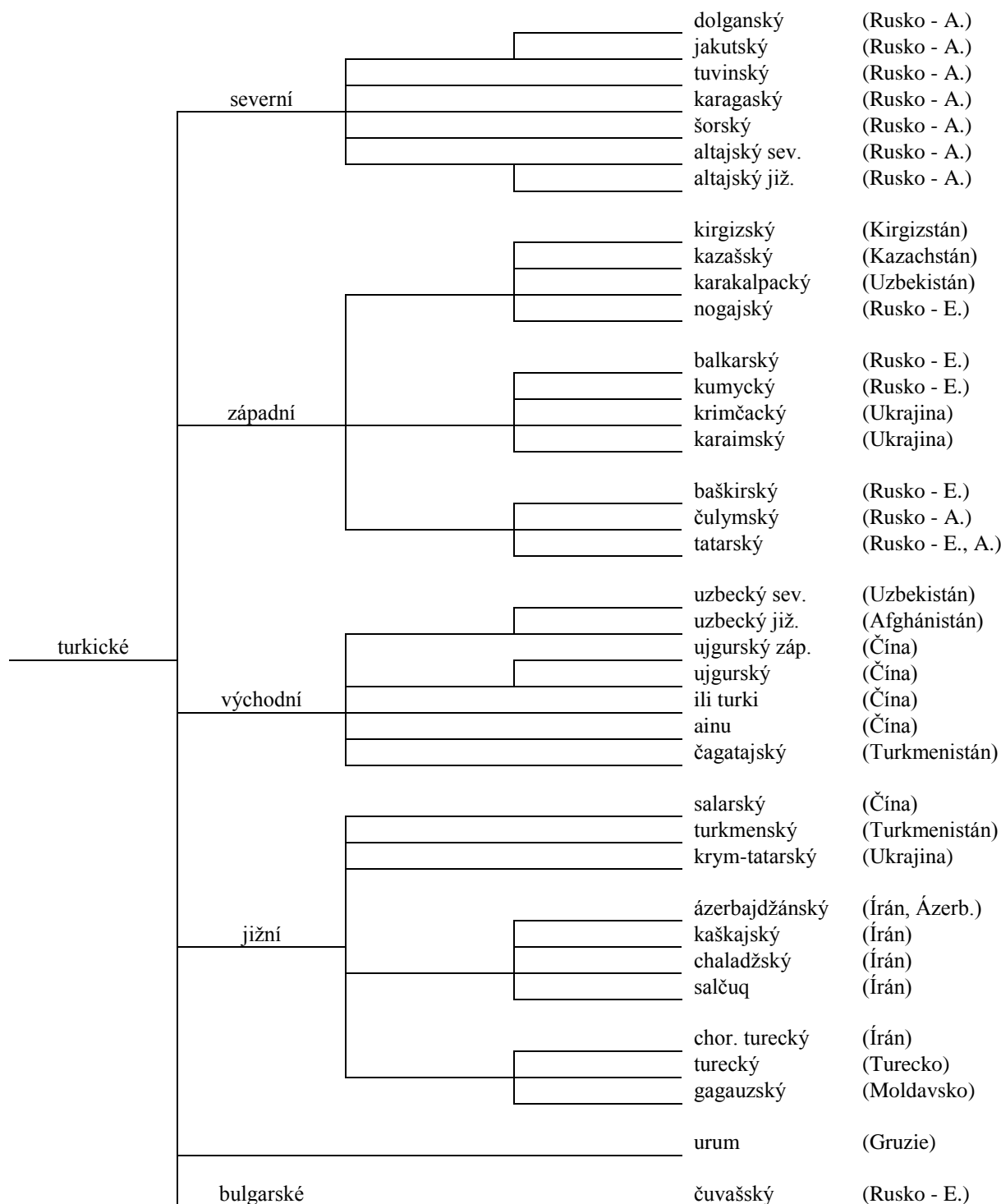
Altajské jazyky: klasifikace

A. Turkické jazyky (Schwarz & Blažek 2011)

(1) Klasifikace turkických jazyků podle *Ethnologue*₁₆ (2009)

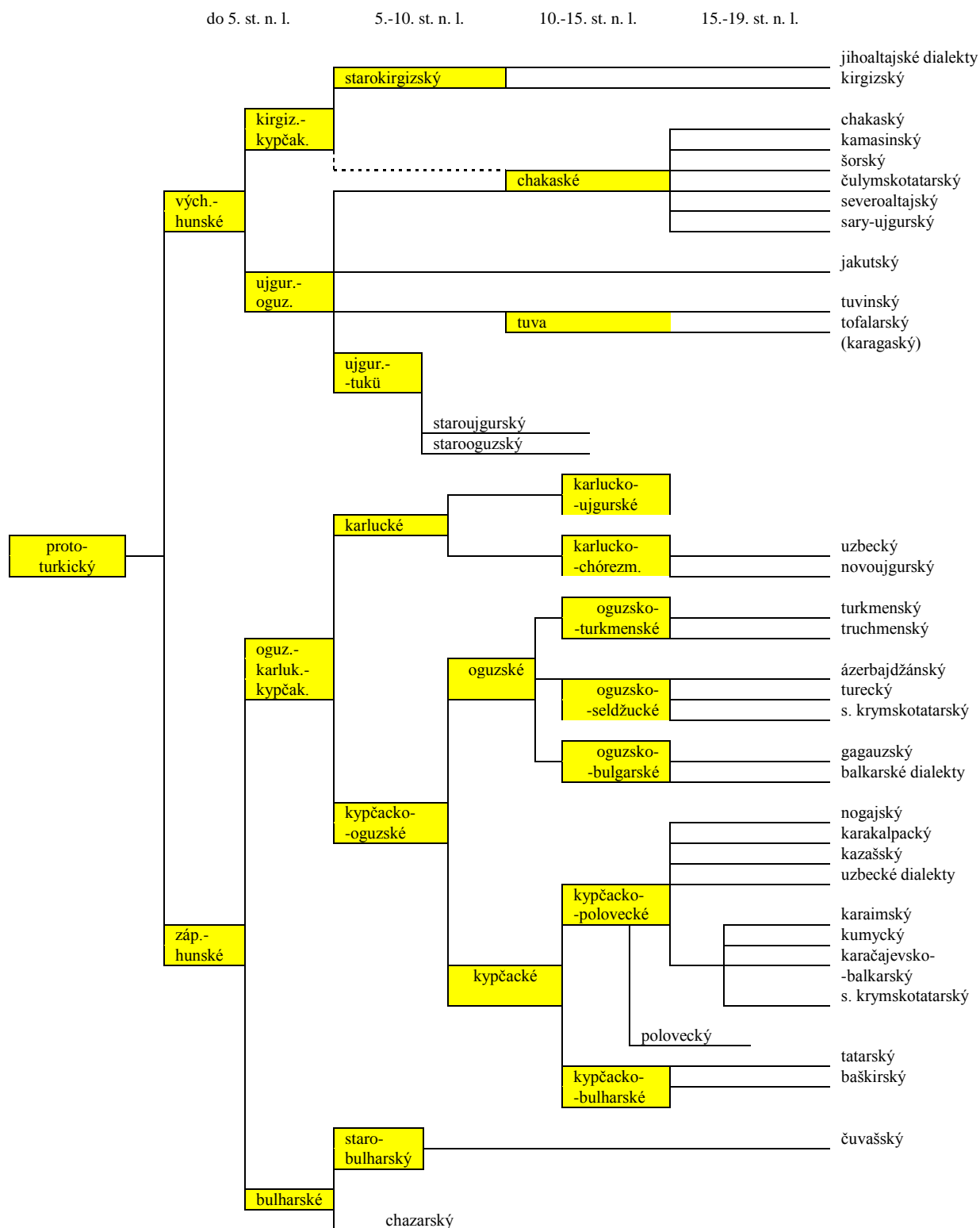
http://www.ethnologue.com/show_family.asp?subid=7-16

Ačkoliv je prestižní monografie *Ethnologue* aktualizována každé čtyři roky, klasifikace (nejen) turkických jazyků vychází spíše z geografických než genetických kritérií a neodráží jejich vnitřní hierarchii:

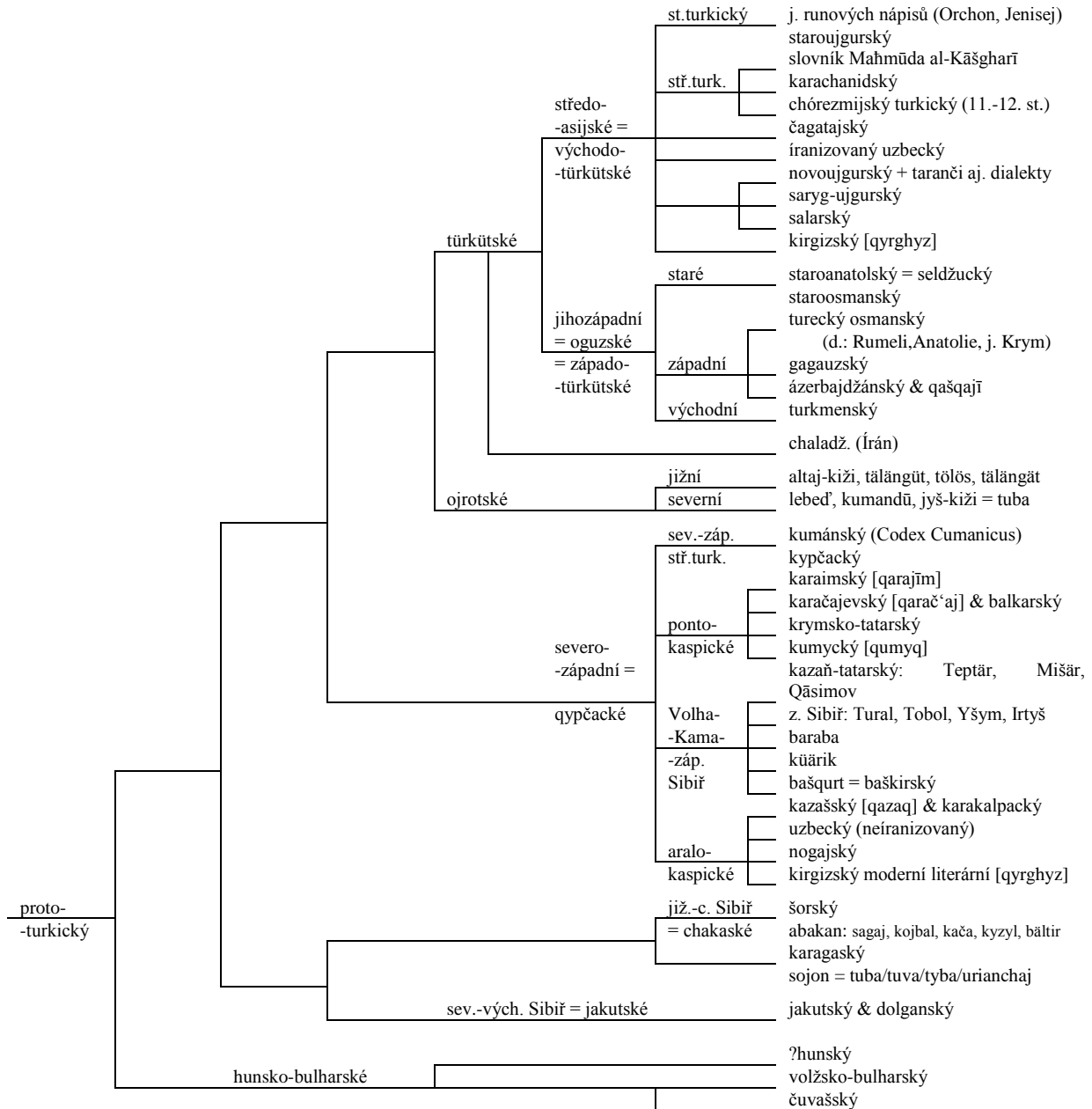
Zkratky: A. Asie, Ázerb. Ázerbajdžán, E. Evropa, chor. chorásánský, již. jižní, sev. severní, záp. západní.

(2) Baskakov (1960: příloha 2 mezi s. 228-29; 1981: 18-20) vypracoval dnes již klasickou genetickou klasifikaci:

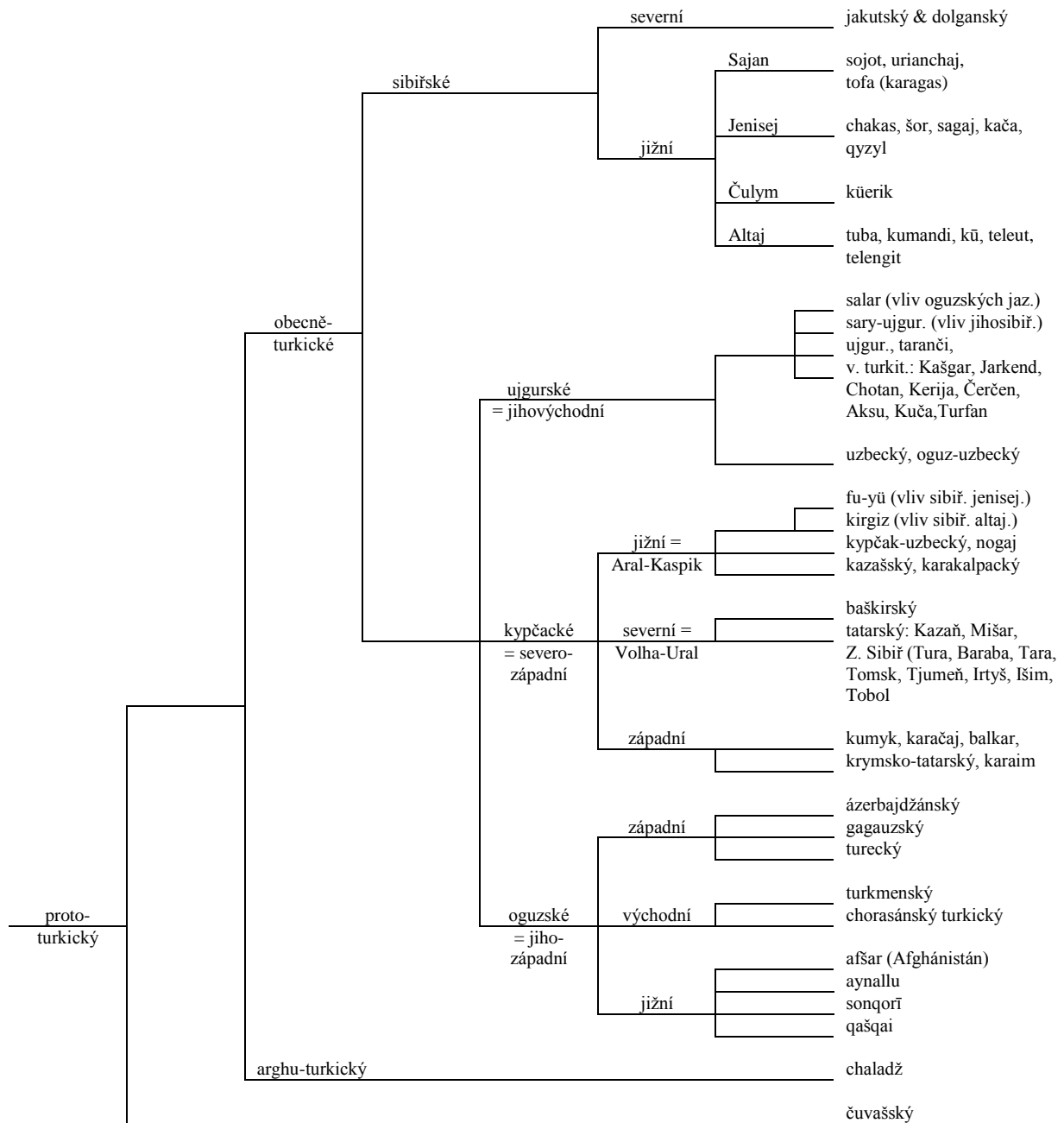

Zkratky: chóezm. chóezmijské, j. jižní, karluk. karlucké, kirgiz. kirgizské, kypčak. kypčacké, oguz. oguzské, s. severní, ujur. ujgurský, vých. východní, záp. západní.

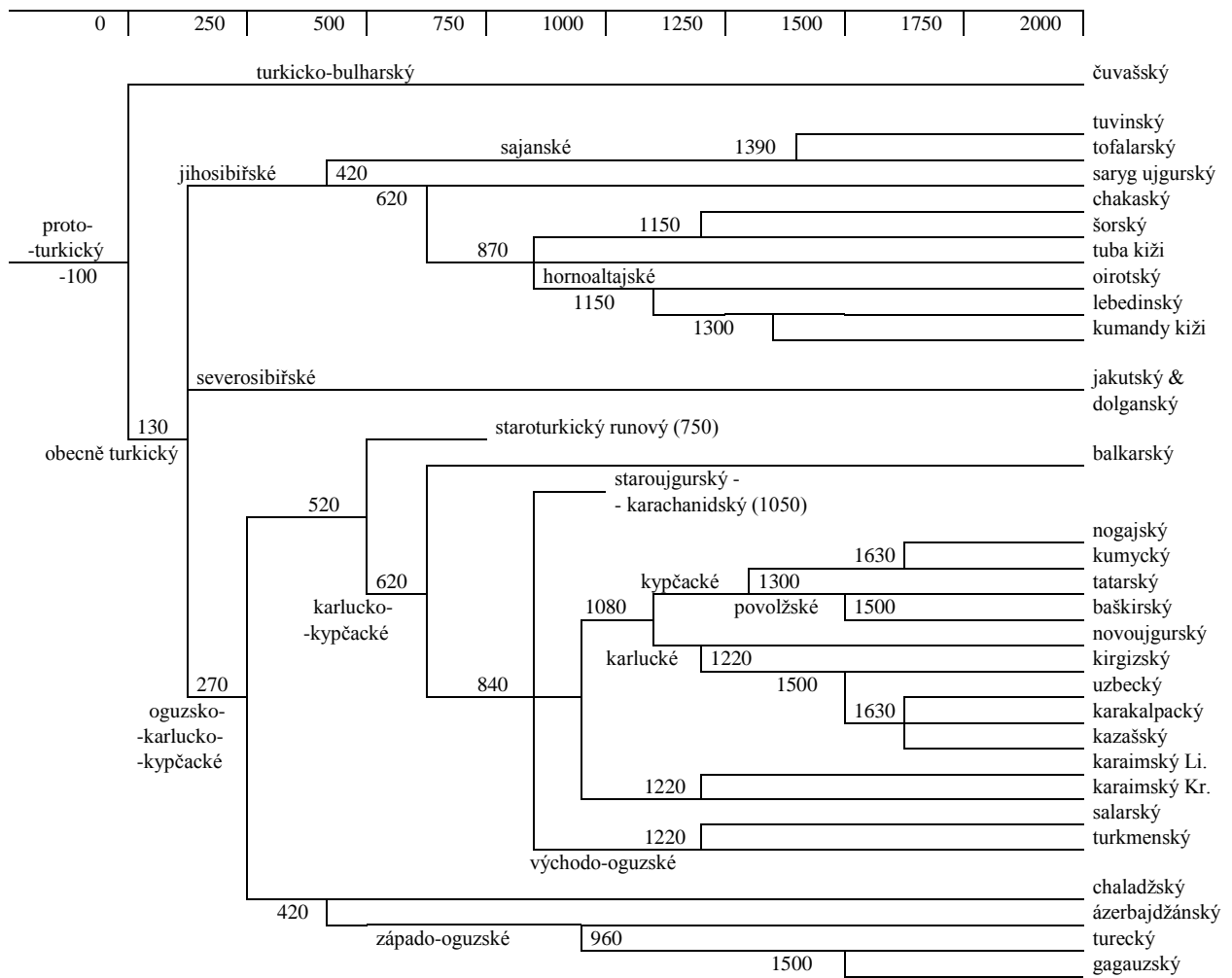
(3) Menges (1995: 60-61, + dodatky v 2. vydání na s. xiv-xv) také shrnuje tradiční klasifikaci, přihlíží ale přímo k literárním pramenům a menším skupinám na pomezí dialektů:

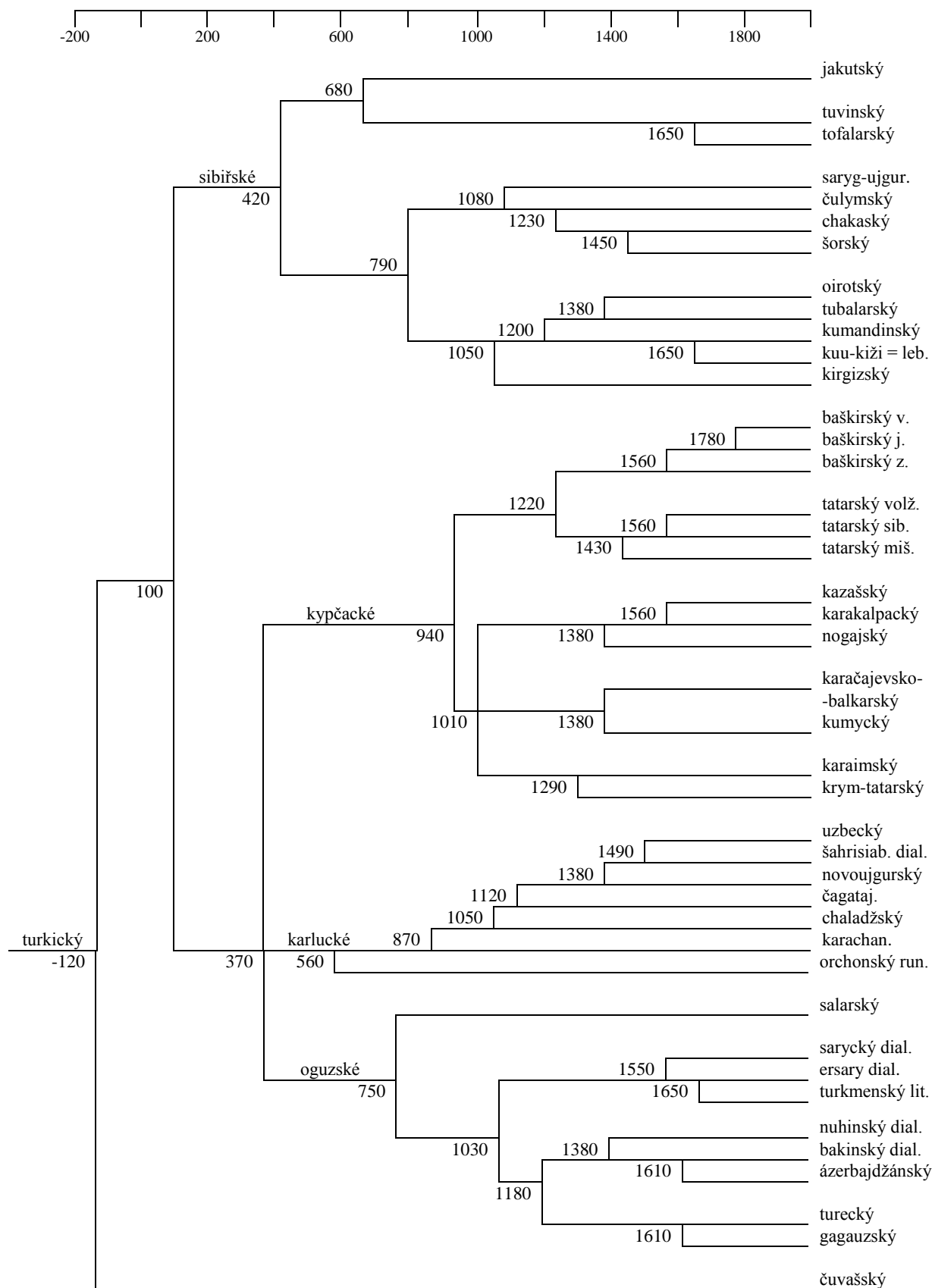
(4) Lars Johanson (1998b: 81-83) záměrně kombinuje geografickou, genetickou a typologickou klasifikaci:

(5) Anna V. Dybo (2006: 766-817): její glottochronologická klasifikace respektuje i geografická hlediska:

(6) Klasifikace turkických jazyků Olega Mudraka (2009, 172-79) je zatím nejaktuálnější a zahrnuje i některé baškirské, tatarské, turkmenské a ázerbajdžánské dialekty:

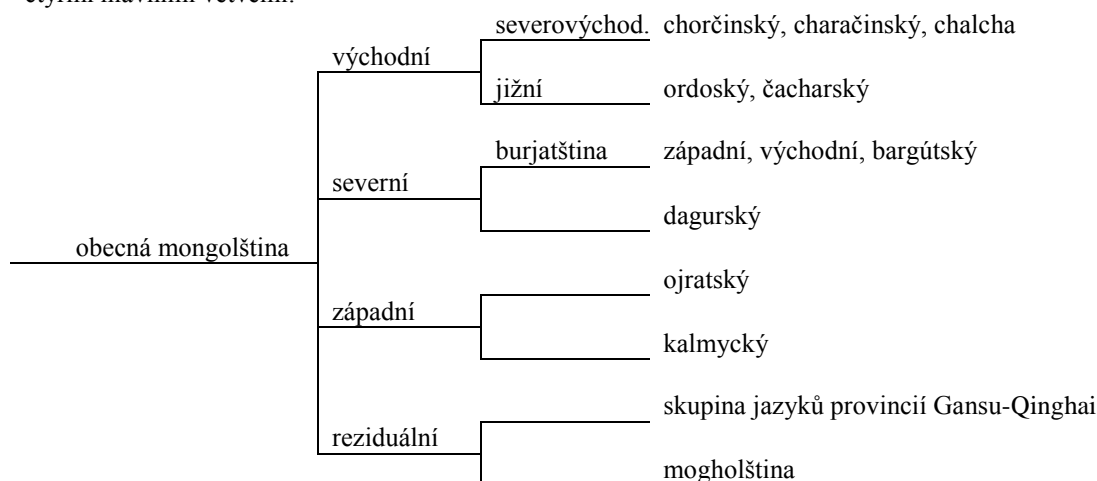

Zkratky: čagataj. čagatajský (Babur Name), dial. dialekt, j. jižní, karachan. karachanidský (Mahmūda al-Kāšgharī, Kutadgu Bilig), leb. lebedinský, lit. literární, miš. mišerský, run. runový, sib. sibiřský, v. východní, volž. povolžský, z. západní.

M. Mongolské jazyky (Schwarz & Blažek 2010)

0. Cílem předkládaného příspěvku je shromáždit nejdůležitější modely klasifikace mongolských jazyků, znázornit je ve stromových diagramech; uvést metodologické přístupy jednotlivých modelů a nakonec nabídnout naši vlastní analýzu s výsledkem podle metody tzv. ‘rekalibrované’ glottochronologie Sergeje Starostina. Lze předeslat, že dosud nejúplnější přehled klasifikací mongolských jazyků nabídnul teprve Rybatzki (2003). V appendixech připojujeme lexikální materiál a demografické a geografické poznámky k jednotlivým jazykům. Čínská jména jsou zapisována abecedou pinyin a ohýbána českými koncovkami.

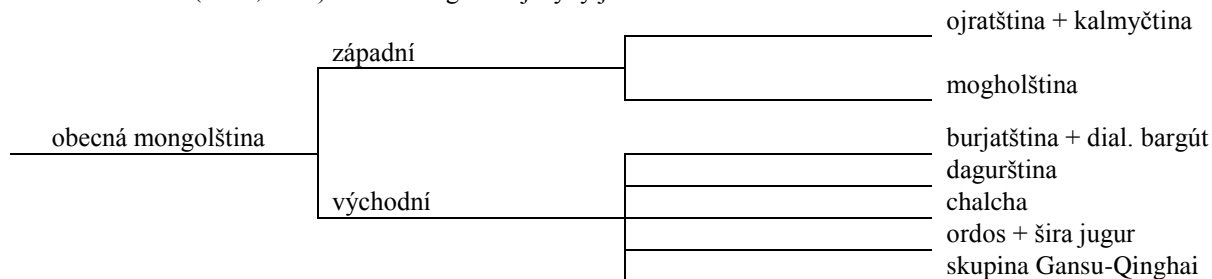
1. První odbornou klasifikaci mongolských jazyků a jejich dialektů vypracoval Rudnev (1908), který začal se čtyřmi hlavními větvemi:

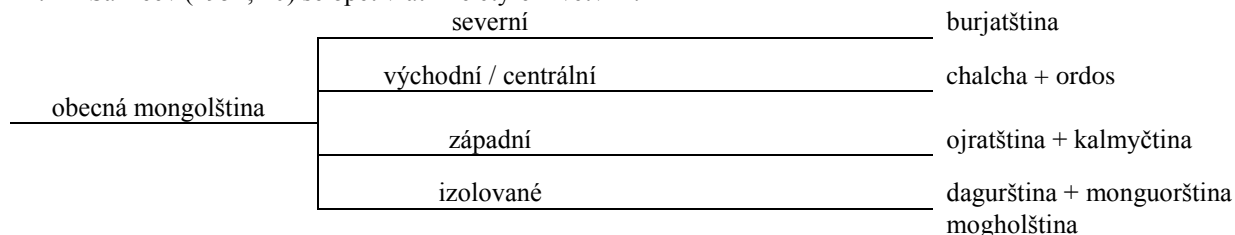
2. Rudnev ale později (1911, 231) model upravil na tři větve:

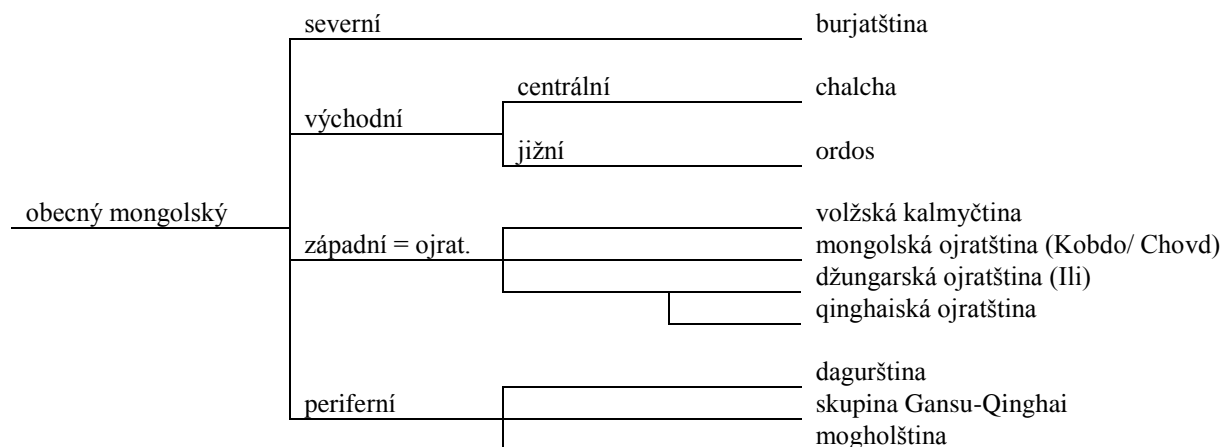
3. Vladimircov (1929, 2-18) členil mongolské jazyky jen na dvě hlavní větve:

4. Až Sanžeev (1952, 40) se opět vrátil ke čtyřem větvím:

5. Sinor (1952) tuto tetrachotomii více specifikoval:

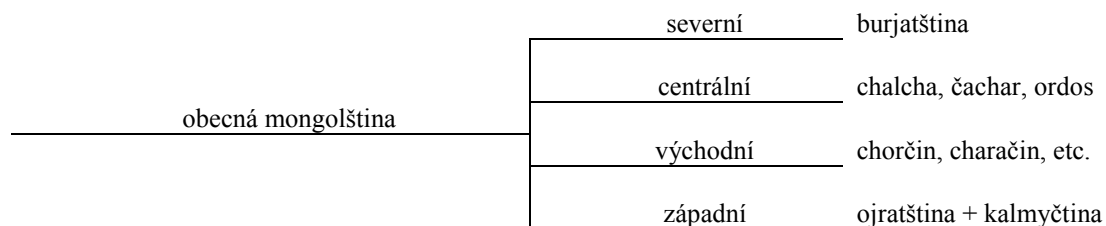
6. Poppe (1954, 6-7) navrhnul dvě 'hlavní' a jednu 'periferní' větev:

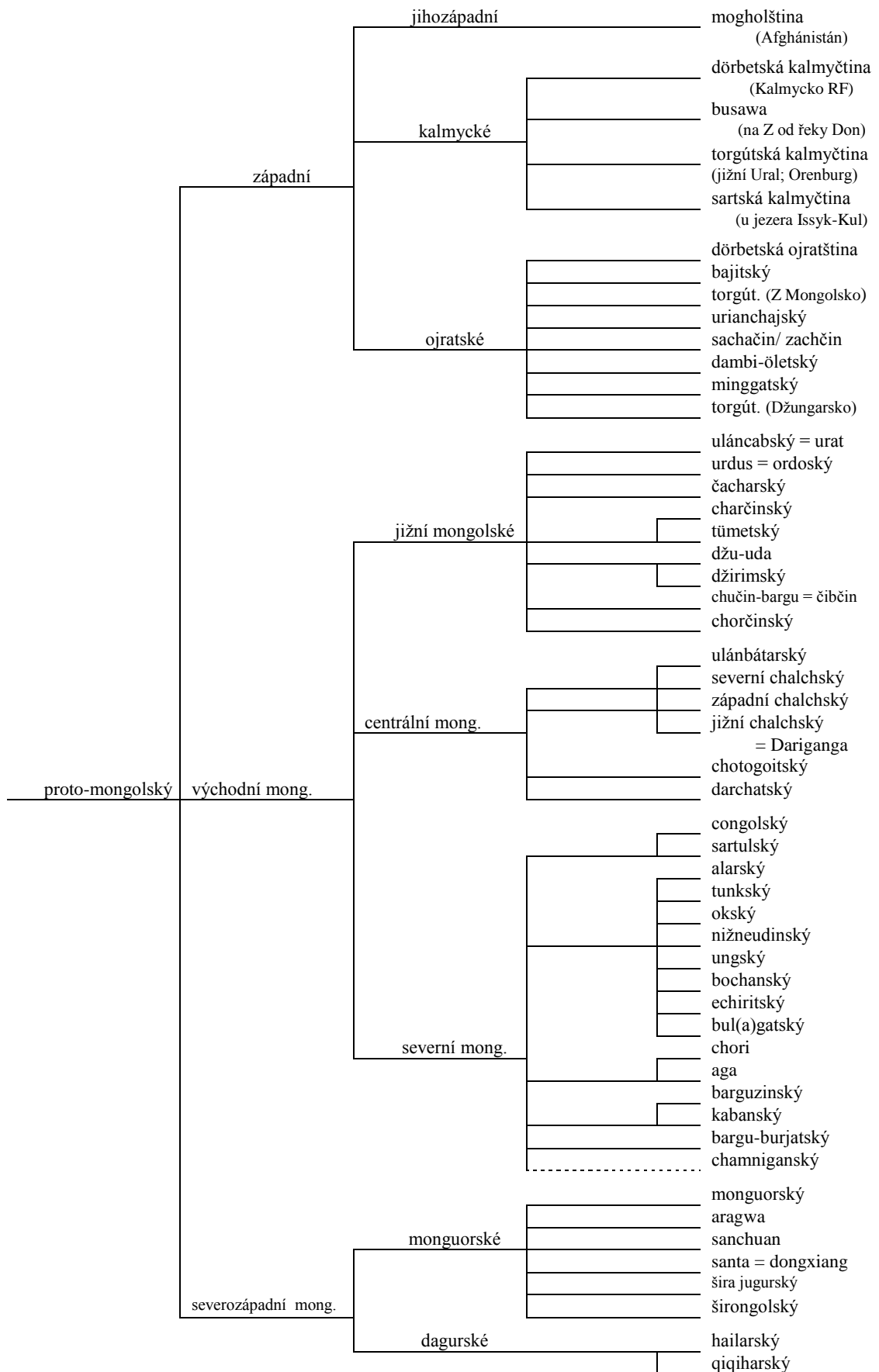
7. Později Poppe (1955, 14-23) klasifikaci zredukoval na dichotomický model:

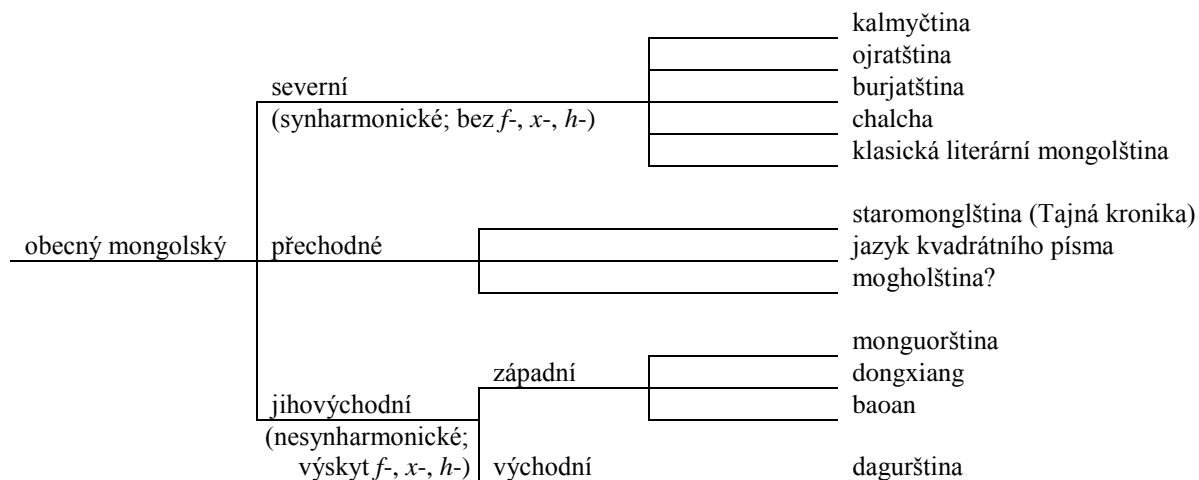
8. Luvsanvandan (1959) se zaměřil jen na tzv. hlavní nebo „jádrové“ mongolské jazyky:

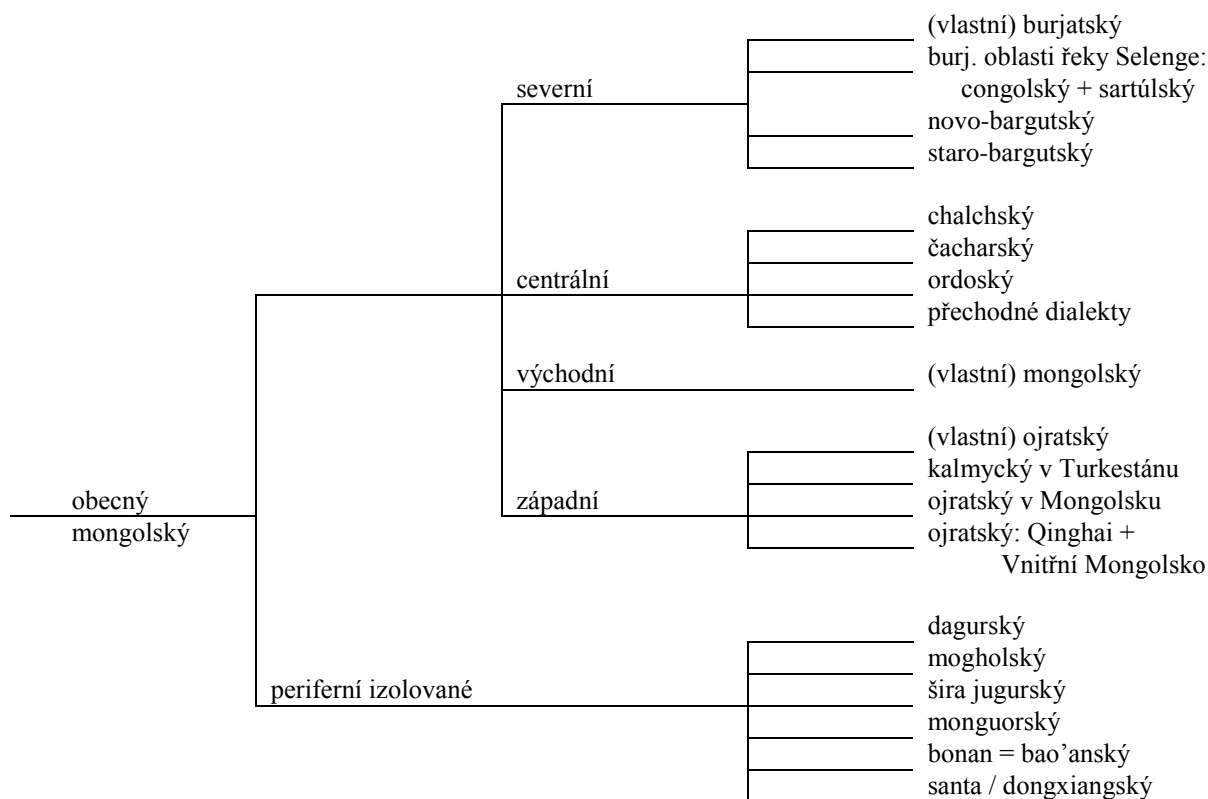
9. Nejdetailnější klasifikaci mongolských dialektů předložil Doerfer (1964, 41-43). Jeho klasifikace zahrnuje mnoho dialektů a je založena hlavně na geografických kritériích.

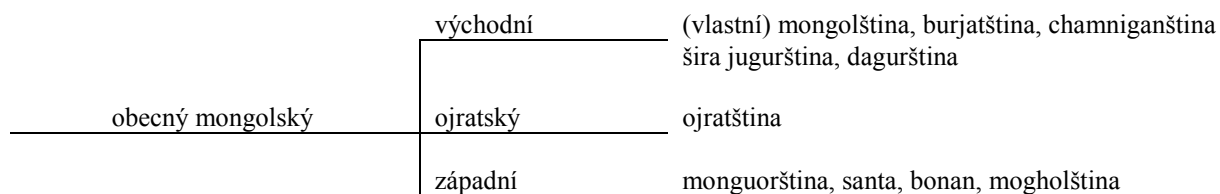
10. Bertagaev (1968, 9-12) rozlišoval mongolské jazyky podle typologických fonetických kritérií:

11. Beffa & Hamayon (1983) přišli s ambiciózní klasifikací, která zůstává více areální než genetická:

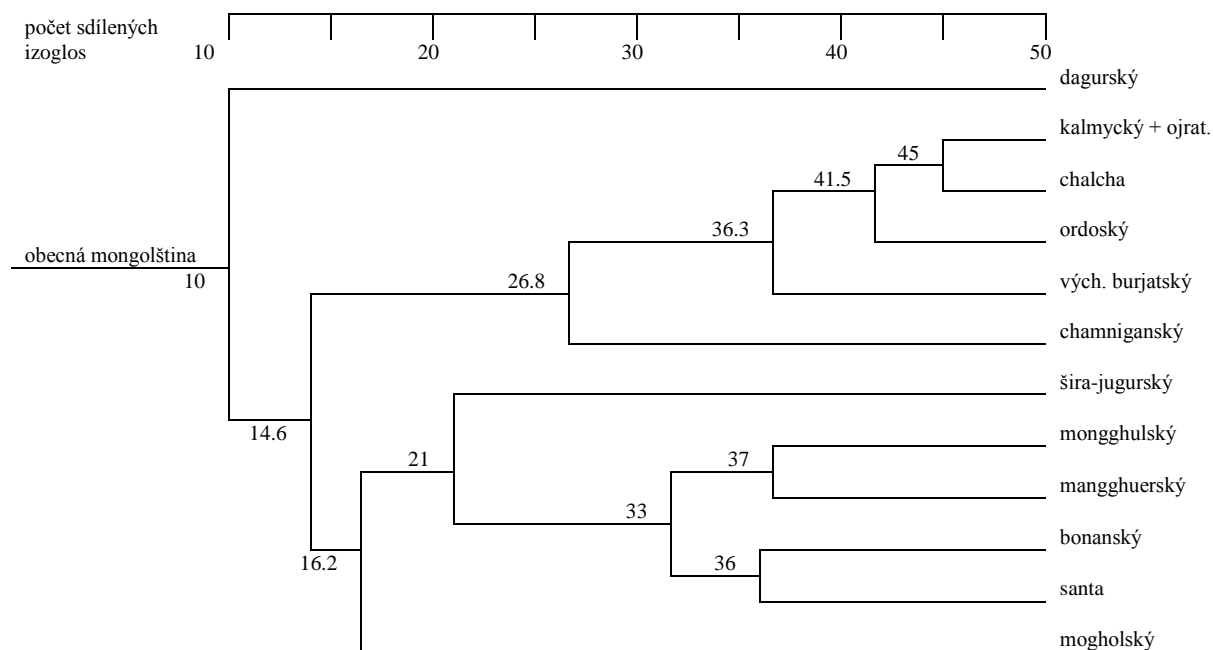
12. Svantesson (2000) se vrátil k trichotomickému modelu:

13. Výše uvedené klasifikace byly založeny na kombinaci geografických a gramatických (tj. fonetických + morfologických) kritérií. Omezovaly se jen na intuitivní nebo kvalitativní hodnocení. Až Rybatzki (2003, 387-89) aplikoval jako první kvantitativní přístup a shrnul vzájemné korespondence nejdůležitějších fonetických a morfologických izoglos mezi 12 moderními jazyky do následující tabulky:

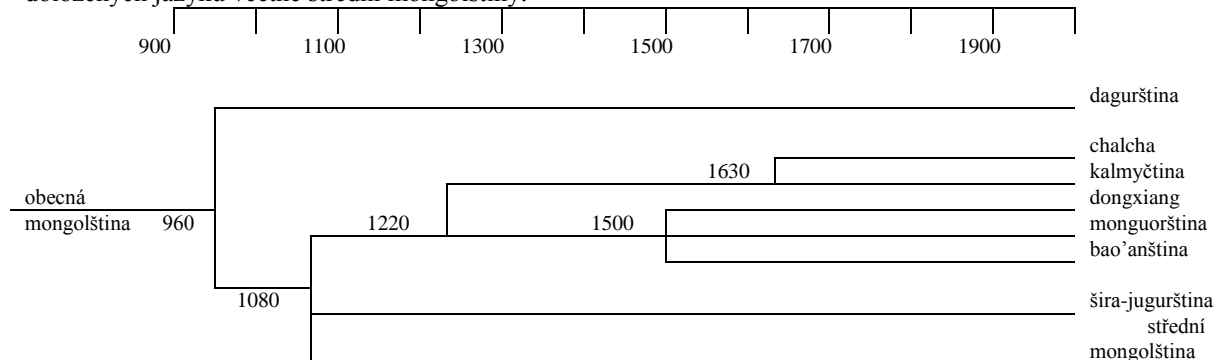
	chamn.	V burjat.	chalcha	ordos.	ojrat.	moghol	šira jug.	monggh.	manggh.	bonan	santa
dagurština	12	14	17	11	12	4	6	10	9	9	6
chamnigan.		33	27	24	23	10	12	12	12	11	10
V burjat.			42	32	35	11	17	15	14	13	12
chalcha				43	45	11	20	18	17	16	13
ordos.					40	10	18	18	15	15	11
ojrat.						14	19	17	15	13	12
moghol							14	15	17	17	18
šira jugur.								25	23	20	16
mongghul									37	34	30
mangghuer										36	33
bonan											36

Na základě korespondencí v tabulce lze vytvořit stromový diagram:

14. Hattori (1959) se jako první pokusil klasifikovat mongolské jazyky pomocí glottochronologické metody. V jeho době to ještě byla klasická metoda Morrise Swadeshe.

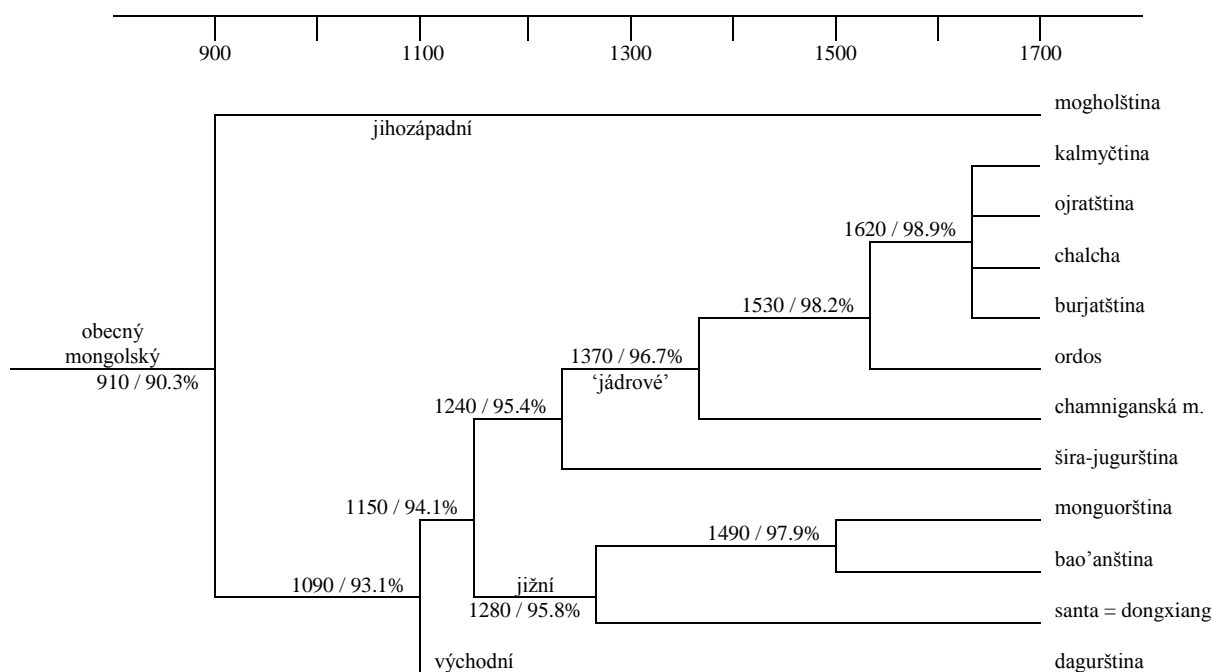
15. První aplikaci 'rekalibrované' glottochronologie na klasifikaci mongolských jazyků připravil sám Sergej Starostin (1991, 227-244 s lexikálními daty) a dokončili ji jeho spolupracovníci. Týká se osmi nejlépe doložených jazyků včetně střední mongolštiny:

16. Nová klasifikace operuje s týmiž sedmi moderními jazyky (s úplnými stoslovnými spisky, tj. chalcha, kalmyčtina, santa (= dongxiang), bao'an (= bonan), dagurština, šira-jugurština, monguorština (k dispozici máme i data dvou neúplně doložených monguorských dialektů: mongghul [99 slov] a mangghuer [77 slov]). Dále přidáváme burjatštinu s kompletní dokumentací a neúplné spisky mogholštiny [93 sémantických jednotek], ordoštiny [88], ojrátštiny [81] a chamniganské mongolštiny [78]. Pro srovnání jsou ve spiscích uvedena lexikální data literární a střední mongolštiny.

%	ojrat.	chalcha	burjat.	ordos	chamn.	santa	bao'an	dagur.	jugur.	monguor.	moghol.
kalm.	98.76	99.00	99.00	97.72	96.15	94.79	96.35	94.50	95.95	97.44	90.78
ojrat.		100.00!	98.76	97.36	89.85!	93.75	94.30	94.44	95.00	96.87	88.97
chalcha			99.00	98.86	96.15	94.79	96.87	95.00	95.95	95.91	90.00
burjat.				98.86	97.43	95.31	94.27	93.00	94.94	95.91	90.78
ordos					97.29	93.10	95.93	95.45	95.45	95.97	91.66
chamn.						92.30	94.73	89.74	94.87	93.50	90.62
santa							96.84	91.14	90.00	94.79	90.14
baoan								94.27	93.68	97.91	92.56
dagur.									89.39	94.38	88.66
jugur.										95.36	88.81
monguor.											94.00!

Pozn: symbol "!" označuje problematické výsledky ovlivněné neúplnými daty spisků nebo vysokou mírou výpůjček. Tyto výsledky nebyly zohledněny při finálním výpočtu.

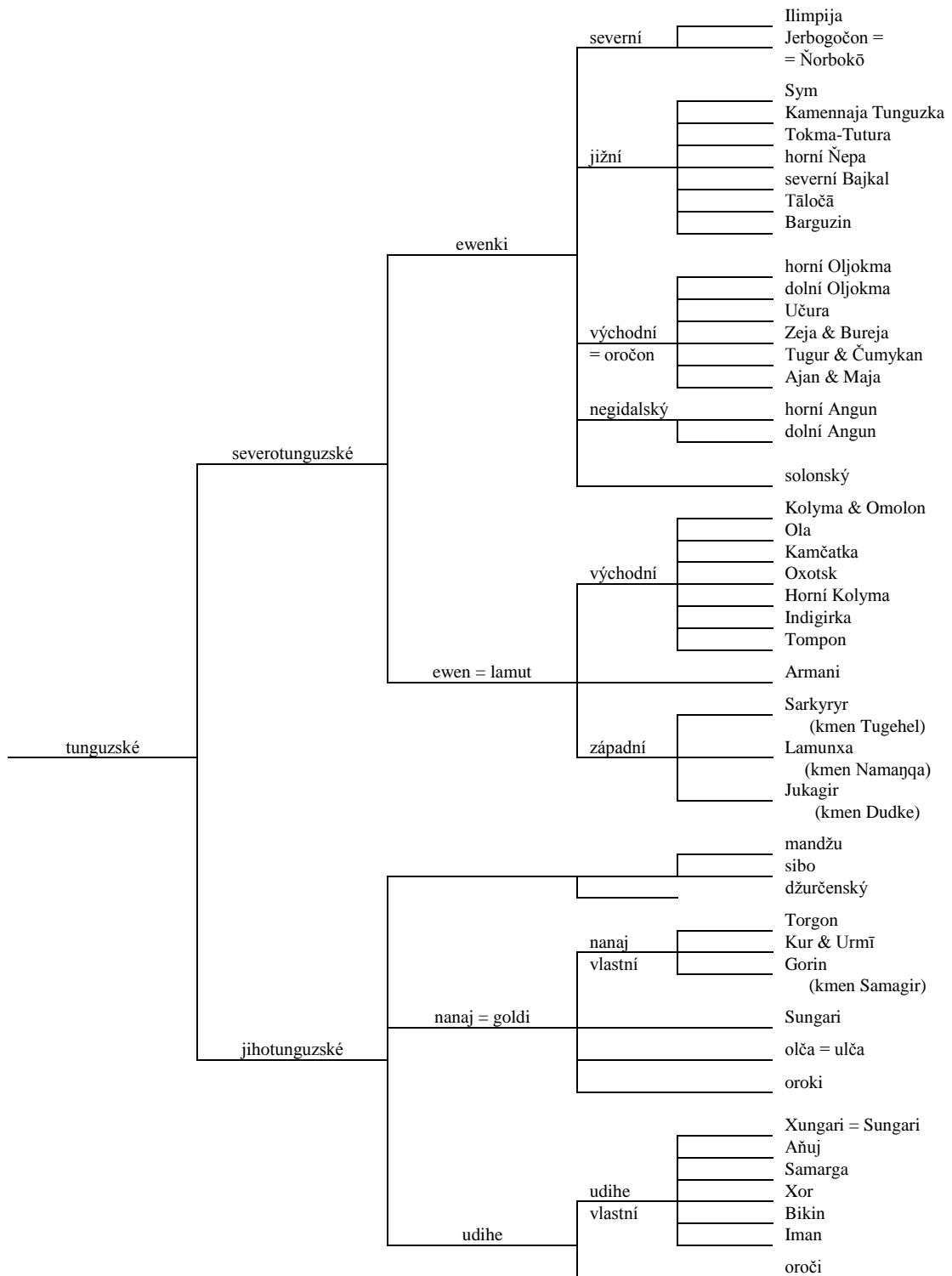

17. Závěr

Nové výsledky potvrzují úzkou příbuznost chalchské mongolštiny, burjatštiny, ojrátštiny, kalmyčtiny a jazyka nebo dialektu ordos, jejichž spisovné formy přímo korespondují se slovníkem klasické literární mongolštiny. Chamniganská mongolština nejspíš také patří do stejné skupiny 'jádrových' mongolských jazyků; není však uchována v literární variantě a její odlišnost od ostatních 'jádrových' jazyků kolísá v rozmezí 3%, na rozdíl od 2% ostatních pěti idiomů. Klasifikace založené na kvantitativním přístupu (13-Rybatzki, 15-Starostin) se celkem shodují s naším výsledkem: do druhé skupiny jižních jazyků řadí monguorštinu a idiomy bao'an and santa (dongxiang). Tyto tři modely se shodují v závěru, že se dagurština oddělila ještě před divergencí 'jádrové' a jižní skupiny. Naše klasifikace se odlišuje ve stanovení pozice šira-jugurštiny a mogholštiny. Zatímco my situujeme šira-jugurštinu do blízkosti 'jádrové' skupiny, Rybatzki (2003) ji spojuje s jižní skupinou a Starostin (1991) jí vyhrazuje zcela samostatnou pozici. Roli nejodlišnějšího jazyka v našem modelu zaujímá mogholština. Rybatzki klasifikoval mogholštinu dohromady s jižní skupinou a šira-jugurštinou, proto je podle jeho modelu a metodiky nejodlišnější dagurština. Starostin mogholštinu netestoval vůbec. V souhrnu se náš, Starostinův a Rybatzkiho model liší jen v pozici šira-jugurštiny a mogholštiny. Klasifikace mogholštiny je pochopitelně nejistá kvůli nejvyššímu počtu výpůjček (18) a absenci 7 položek ve spisku. Každopádně lze konstatovat relativně vysokou korelaci výsledků všech tří modelů a to i přes odlišnost v přístupech kvantitativní analýzy fonetických a morfologických izoglos (Rybatzki) a hodnocení lexikálních izoglos (Starostin a naše klasifikace).

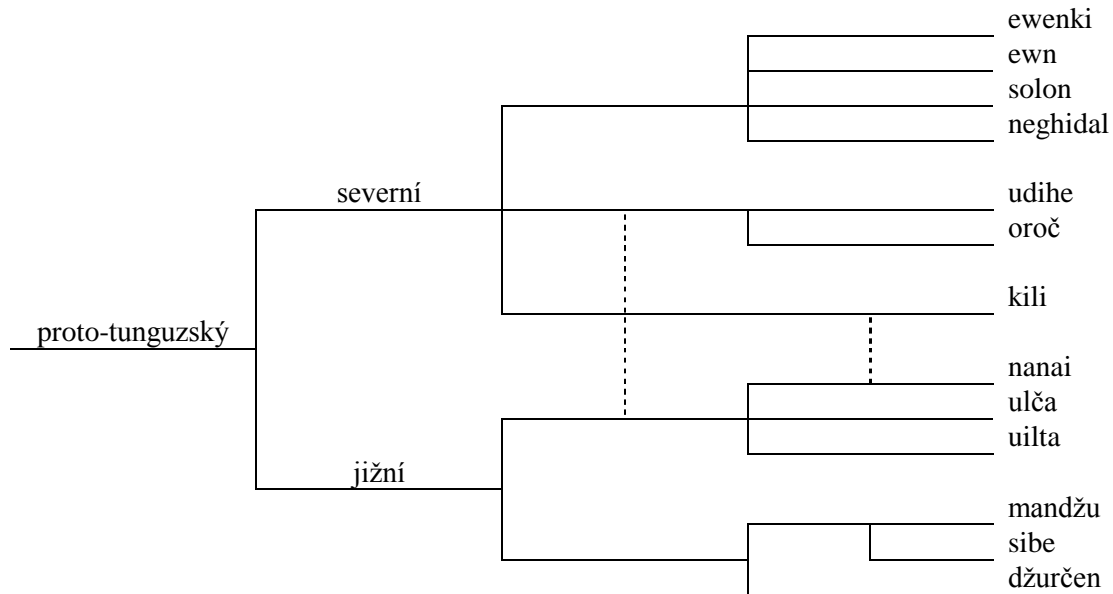
C. Klasifikace tunguzských jazyků

Nejpodrobnější geografickou klasifikaci tunguzských jazyků shrnula Cincius[ová] (1949, 12-13), z ní vycházejí i Benzing (1955, 9-10) a Menges (1968, 27).

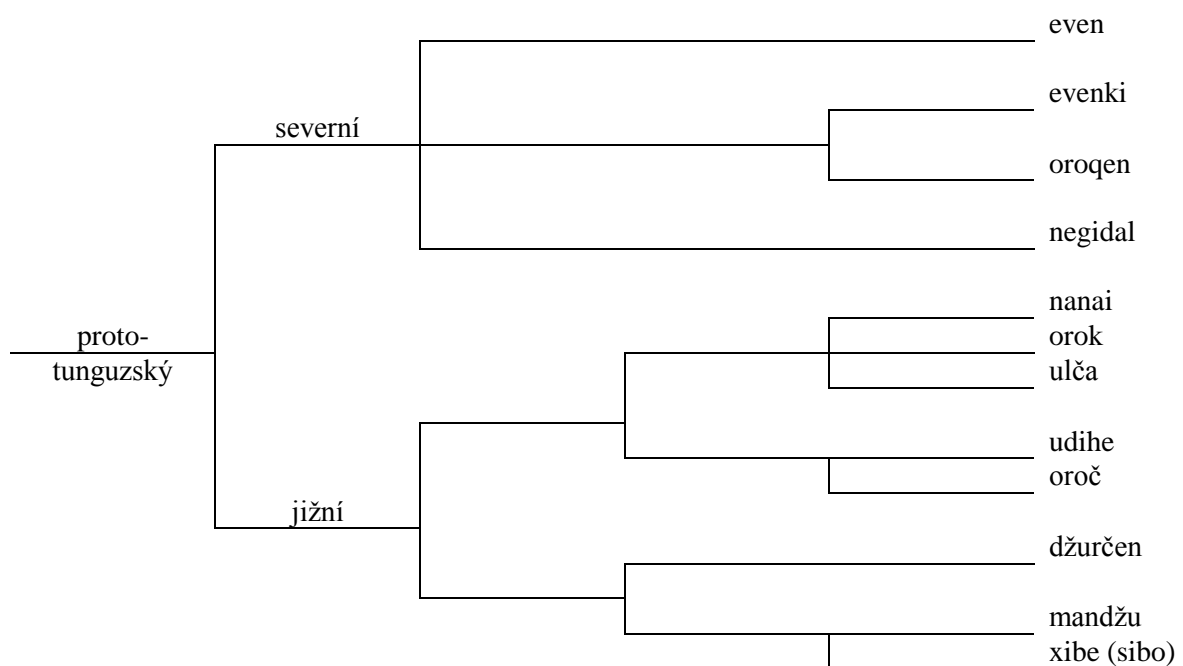

Pozn.: Velká písmena označují geografická jména, podle nichž jsou nazvány dialekty a dílčí nářečí. Malá písmena signalizují konkrétní jazyky.

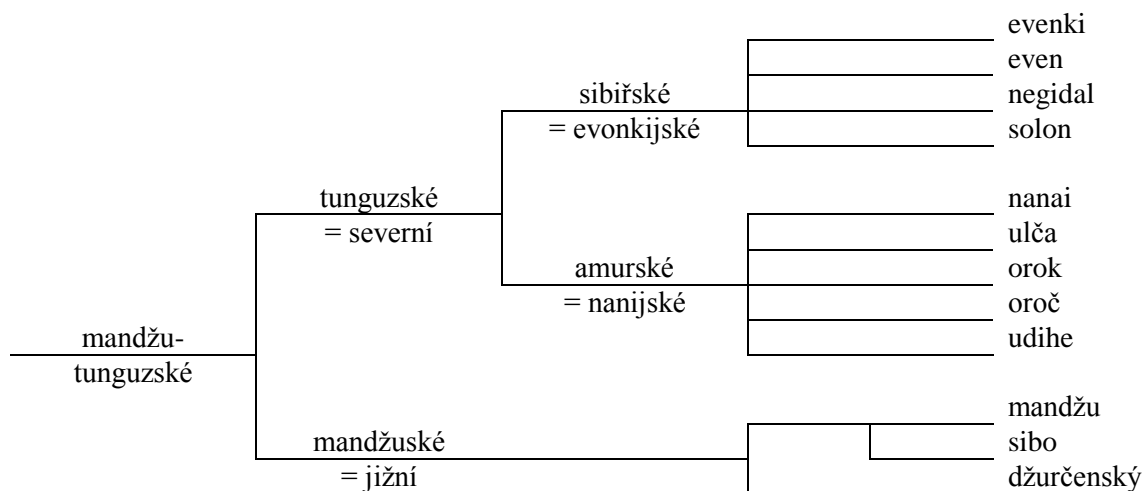
S. Georg (2004) navrhuje klasifikaci, která se příliš neliší od předchozího modelu. Novinkou je pozice jazyků udihe a oroč, které pokládá za přechodové mezi severní a jižní větví. Podobnou pozici má mít i jazyk kili, který byl dříve klasifikován jako nanajský dialekt.

Tradičně geograficky pojatou klasifikaci předkládá i M.P. Lewis v posledním 16. vydání kompendia *Ethnologue* (2009)

Především z gramatických kritérií vychází O.N. Sunik (1968, 54), který rozděluje tunguzské (v jeho terminologii mandžu-tunguzské) jazyky na severní větev tunguzskou a jižní mandžuskou:

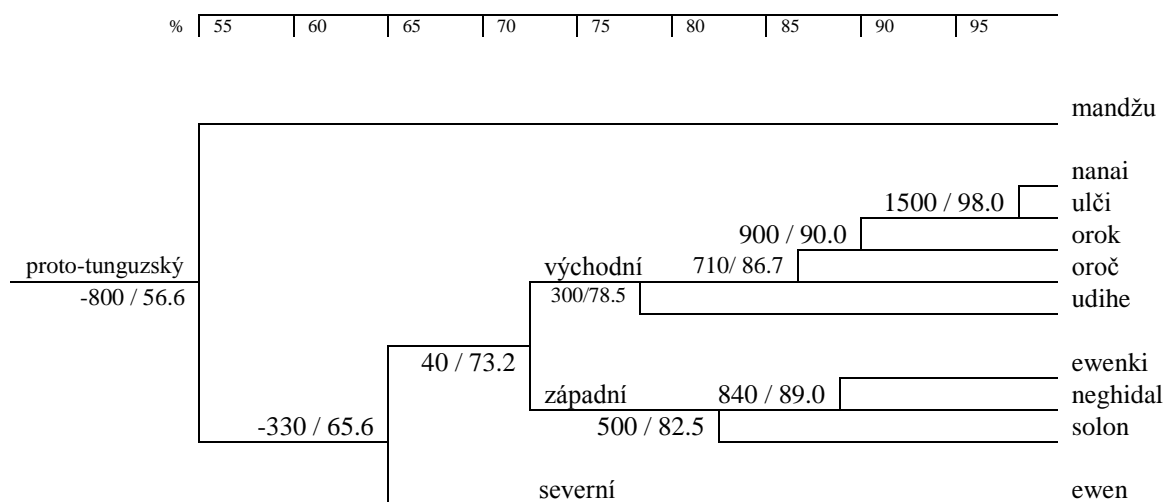

Sunikovu klasifikaci potvrzují i klasifikační modely založené na kvantitativních metodách:

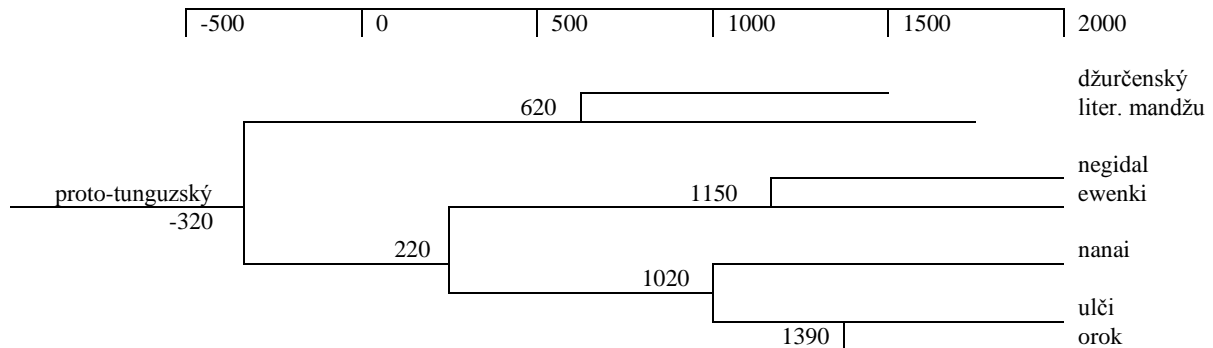
Nejpodrobnější lexikostatistickou analýzu tunguzských jazyků publikoval Vovin (1993)

	ewen	solon	neghidal	ewenki	udihe	oroč	orok	ulči	nanai
mandžu	45	53	54	55	57	60	60	62	63
ewen		70	75	68	64	63	62	61	62
solon			82	83	71	72	70	72	70
neghidal				89	75	80	75	78	76
ewenki					73	75	68	72	71
udihe						87	75	77	75
oroč							85	89	86
orok								92	88
ulči									98

Vovinovy výsledky lze proložit následujícím grafem:

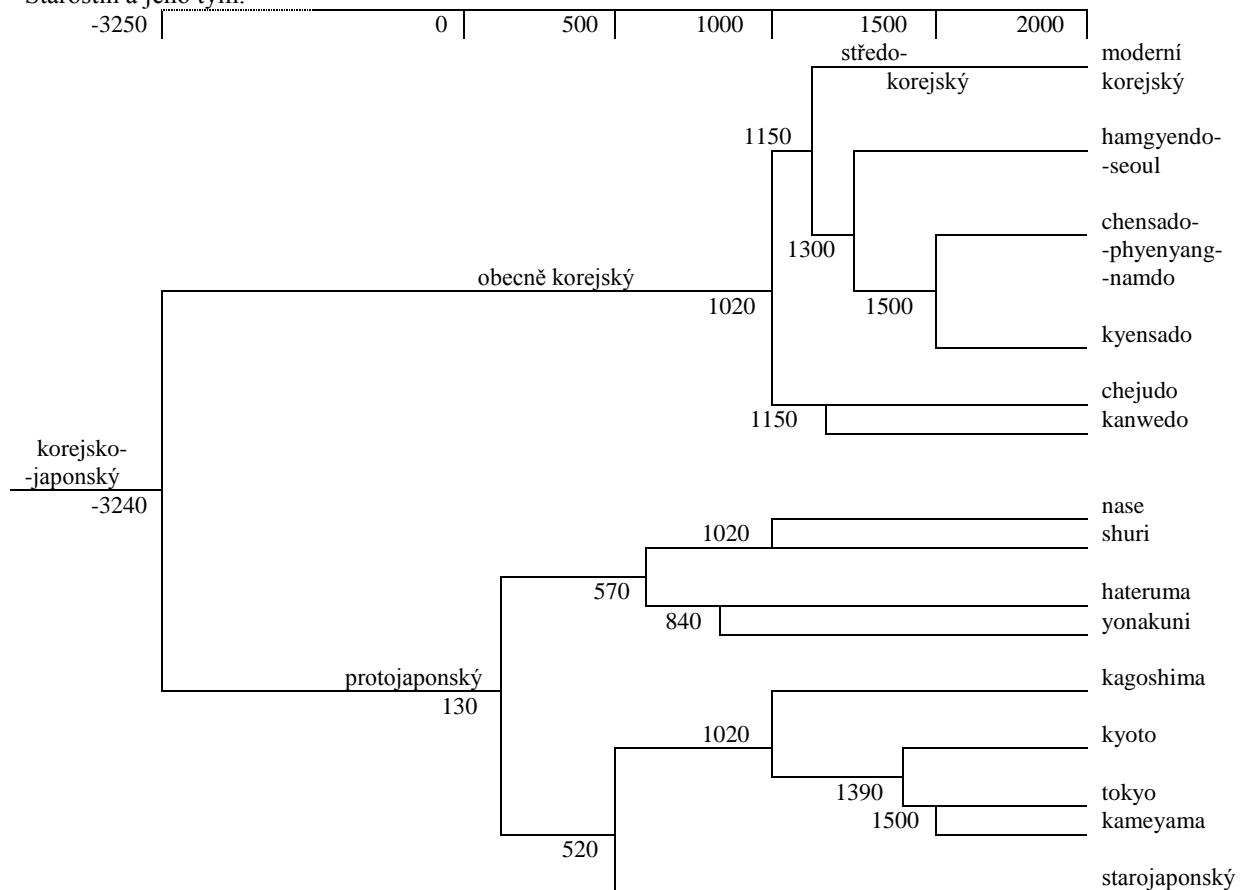

Poněkud mladší výsledky obdržel Starostinův tým, uplatňující ‘rekalibrovanou’ glottochronologii, i když jen na 7 tunguzských jazyků; cenné je, že byl zahrnut i první tunguzský literární jazyk - džurčenský:

D. Klasifikace korejských a japonských dialektů

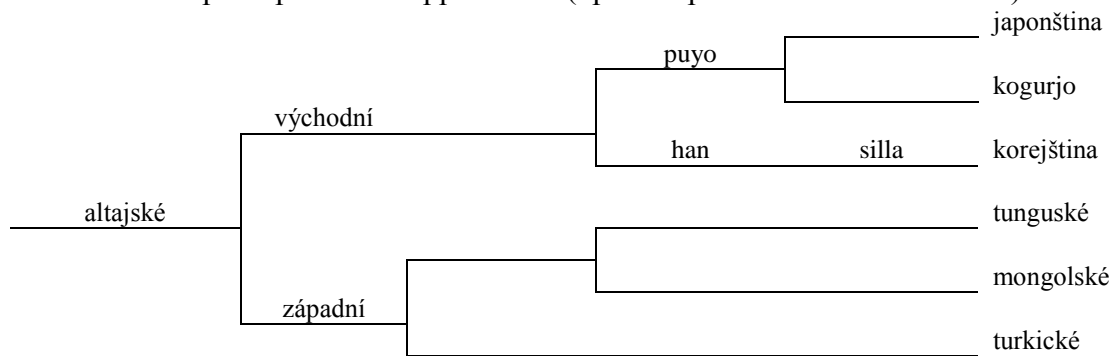
Korejské a japonské dialekty včetně střední korejštiny a staré japonštiny podrobili glottochronologické analýze Starostin a jeho tým:

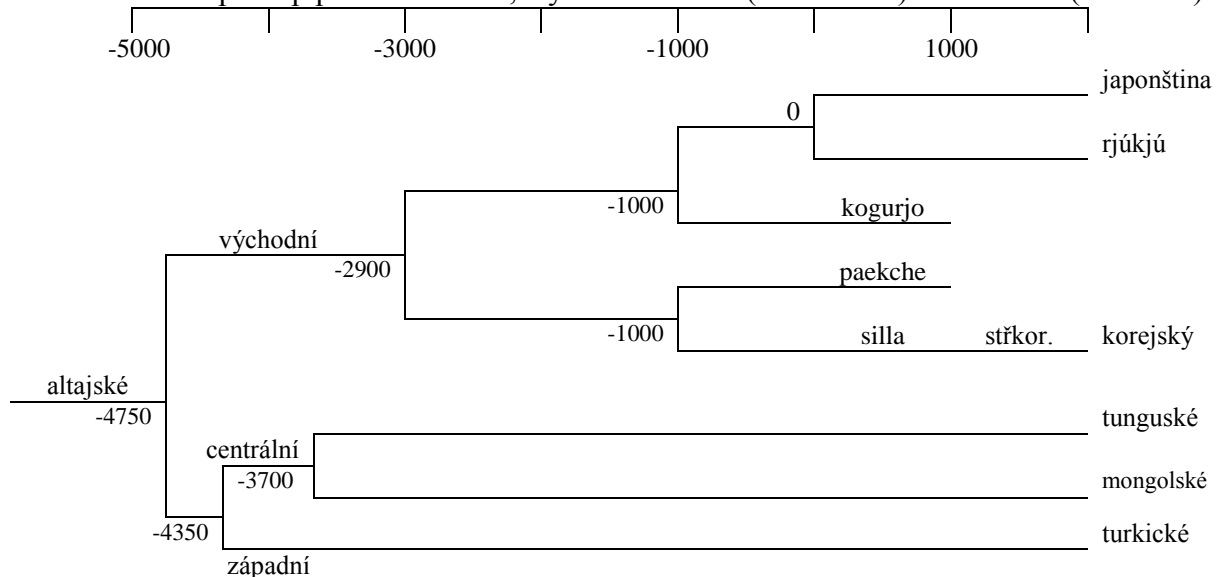
E. Klasifikace altajských jazyků (Blažek & Schwarz 2011)

I. Divergentní modely

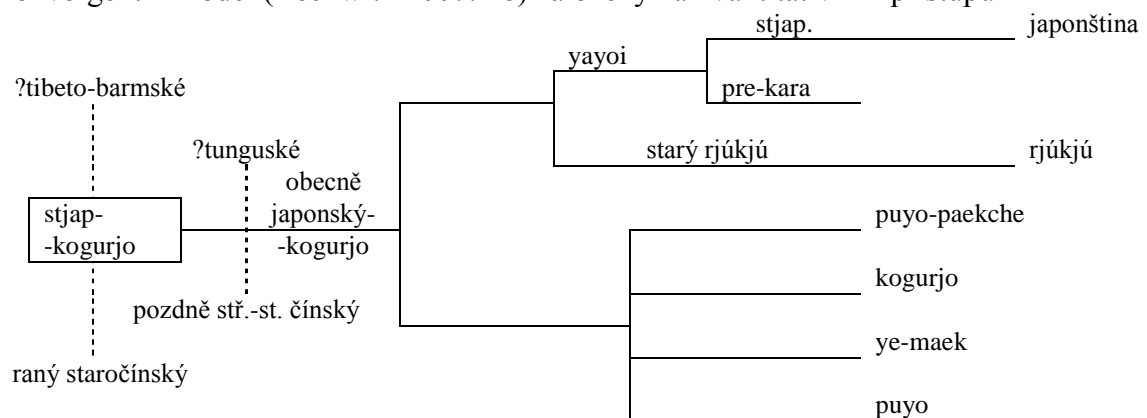
1. Kvalitativní přístup autorů Poppe & Lee (upraven podle Beckwith 2007: 14)

2. Kvantitativní přístup podle Starostin, Dybo & Mudrak (EDAL 234) + Robbeets (2007: 20)

II. Konvergentní model (Beckwith 2007: 28) založený na kvantitativním přístupu

Beckwith odlišuje různými grafickými čarami:

- genettické vztahy
- areální vliv

Bibliografie 1: Turkické jazyky.

- A = *Altajské jazyky. Jazyky Asie i Afriky V*. Kononov, A. N. et al. (eds.). Moskva: Nauka, 1993.
- ABUSENTOVOJ, M. X. 2004. Predislovie. In: Jasawi, Xodža Axmet. *Xikmety*. Almaty: Dajk-press. 3-6.
- BASKAKOV, N. A. 1960. *Tjurkskije jazyky*. Moskva: Izdatel'stvo vostočnoj literatury.
- BASKAKOV, N. A. 1981. *Altajskaja semja jazykov i jeje izučenie*. Moskva: Nauka.
- BERTA, ÁRPÁD. 1998a. Tatar and Bashkir. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES. *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 283-300.
- BERTA, ÁRPÁD. 1998b. West Kipchak Languages. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES. *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 301-317.
- CLARK, LARRY. 1998. Chuvash. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES. (eds.). *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 434-452
- CSATÓ, É. Á. & KARAKOÇ, B. 1998. Noghay. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES (eds.). *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 333-343.
- DOERFER, GERHARD. 1998. Turkic Languages of Iran. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES (eds.). *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 273-282.
- DYBO, ANNA V. 2006. Xronologija tjurkskix jazykov i lingvističeskije kontakty rannyx tjurkov. In: *Sravnitel'no-istoričeskaja grammatika tjurkskix jazykov: Pratljurskij jazyk-osnova - kartina mira pratljurskogo etnosa po dannym jazyka*, ed. A. V. Dybo. Moskva: Nauka, 766-817.
- DYBO, ANNA V. 2007. *Lingvističeskije kontakty rannych Tjurkov*. Moskva.
- DYBO, ANNA V. (ed.). 2008. *Prirodnoje okruženie i materialnaja kultura pratljurskich narodov*. Moskva: Vostočnaja literatura RAN.
- EDAL = *Etymological Dictionary of the Altaic Languages*, Part One [A-K], Part Two [L-Z], Part Three [Indices], by Sergei Starostin, Anna Dybo, Oleg Mudrak, with assistance of Ilya Gruntov and Vladimir Glumov. Leiden-Boston: Brill 2003
- FUNK, D. A. & TOMILOV, N. A. 2006. *Tjurkskije narody Sibiri*. Moskva: Nauka.
- VON GABAIN, A. 1950. *Alttürkische Grammatik*. Leipzig: Otto Harrassowitz.
- GENG, SHIMIN. 2006. *Gudai weiwu'er wenxian jiaocheng*. Beijing: Minzu chubanshe.
- GENG, SHIMIN. 2007. *Weiwu'er yu hasakeyu wenxue lunji* (Collection of the Papers on Uighur and Kazakh Philology). Beijing: Zhongyang minzu daxue chubanshe.
- HAHN, REINHARD F. 1998. Yellow Uyghur and Salar. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES. (eds.). *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 397-402.
- JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES. 1998. *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge.
- JOHANSON, LARS. 1998b. The History of Turkic. In: *The Turkic Languages*, ed. by Lars Johanson & Éva Á. Csató. London & New York: Routledge, 81-83.
- KIRCHNER, MARK. 1998. Kazakh and Karakalpak. In: JOHANSON, LARS & CSATÓ, ÉVA & CSATO, EVA AGNES (eds.). *The Turkic Languages*. London & New York: Routledge. 318-332.
- KONONOV, A. N. 1980. *Grammatika jazyka tjurkskix runičeskix pamjatnikov [VII-IX vv.]*. Leningrad.
- LIN, GAN. 2007. *Tujue yu huihu shi* (A History of Turks and Uygurs). Huhehaote: Neimenggu minzu chubanshe.
- LIN, GAN. 2007. *Xiongnu shi* (A History of Huns). Huhehaote: Neimenggu minzu chubanshe.
- LIU, BAOMING (gen. ed.). 2009. *Zhongguo shaoshu minzu*. Beijing: Minzu chubanshe.
- MALOV, S. E. 1959. *Pamjatniki drevnětjurskoj pismennosti Mongolii i Kirgizii*. Moskva & Leningrad: Akademia nauk SSSR.
- MEIER, GEORG F. & MEIER, BARBARA. 1979. *Handbuch der Linguistik und Kommunikationswissenschaft. Band I. Sprache, Sprachentstehung, Sprachen*. Berlin: Akademie-Verlag. 111-121.
- MENGES, KARL. H. 1995. *The Turkic Languages and Peoples. An Introduction to Turkic Studies*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- MU, BENLI & ZHU, XIANGDONG (chairmen of editorial board). 2003. *2000nian renkou pucha zhongguo minzu renkou ziliao* (Tabulation on nationalities of 2000 population census of China), Vol. 1+2. Beijing: Minzu chubanshe.
- MUDRAK, O. A. 2009. *Klassifikacija tjurkskich jazykov i dialektov s pomosčju metodov glottochronologii na osnove voprosov po morfologii i istoričeskij fonetike*. Moskva: Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet.
- MUSAJEV, K. M. 1984. *Leksikologija tjurkskich jazykov*. Moskva: Nauka.
- NASILOV, V. M. 1960. *Jazyk orxono-enisejskix pamjatnikov*. Moskva.
- PL = PAROLEK, RADEGAST & LANĚ, TOMÁŠ. 1995. *Nástin literatury Střední Asie a Sibíře*. Praha: Melantrich.
- RACHIMOV, T. R. 1970. *Kitajskie elementy v sovremennom ujugurskom jazyke*. Moskva: Nauka.

- RÓNA-TAS, A. 1991. *An Introduction to Turkology*. Studia Uralo-Altaica 33. Szeged: Universitas szegediensis & JATEPress.
- SCHWARZ, MICHAL & BLAŽEK, VÁCLAV. 2011. Klasifikace a přehled turkických jazyků. *Linguistica Brunensia* 59, 25-59.
- TSUNG, LINDA. 2009. *Minority Languages, Education and Communities in China* (Palgrave Studies in Minority Languages and Communities). Houndmills – New York: Palgrave Macmillan.
- TUMAŠEVA, D. G. 1977. *Dialekty sibirskix Tatar*. Izdatel'stvo kazaňskogo univerzitetu.
- ULVING, TOR. 1997. *Dictionary of Old and Middle Chinese. Bernhard Karlgren's Grammata Serica Recensa Alphabetically Arranged*. Göteborg: Acta universitatis gothoburgensis.
- VEWT = *Versuch eines etymologischen Wörterbuch der Türksprachen*, by Martti Räsänen. Helsinki 1969: Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVII, 1.
- XIAMUSI, HUMA'ER & SAILIKE, JIAHEMAN. 2009. *Zhongguo Hasake*. Wulumuqi: Xinjiang renmin chubanshe.
- ZHONG, JINWEN. 2007. *Xibu yuguyu miaoxie yanjiu*. Beijing: Minzu chubanshe.

Bibliografie 2: Mongolské jazyky

- ALTANGEREL, D. 2001. *Altangerel's New Pocket English-Mongolian Dictionary*. Ulaanbaatar: Interpress.
- AOH *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*.
- BAO CHAOLU & GU LASEN. 1988. *Dongbuyuguyu huayu cailiao*. (Menggu yuzu yuyan fangyan yanjiu congshu 018.) Huhehaote: Neimenggu renmin chubanshe.
- BAO CHAOLU & GU LASEN & CHEN NAIXIONG. 1990. *Dongbuyuguyu he mengguyu*. (Menggu yuzu yuyan fangyan yanjiu congshu 016.) Huhehaote: Neimenggu renmin chubanshe.
- BASANGOV, B. B. 1963. *Russko-kalmyckij slovar'*. Ėlista: Kalmyckoe gosudarstvennoe izdatel'stvo.
- BATBAYAR, SANKHUU (ed.). 2008. *Mongolia. The official yearbook of Mongolia*. Ulaanbaatar: Montsame.
- BAWDEN, CHARLES. 1997. *Mongolian-English Dictionary*. London – New York: Kegan Paul.
- BEFFA, MARIE-LISE & MAMAYON, ROBERTE. 1983. Les langues mongoles. *Études mongoles* 14, 121-169.
- BERTAGAEV, T. A. 1968. Mongol'skie jazyki: Vvedenie. In: *Jazyki narodov SSSR. Mongolskie, tunguzo-mañčurskie i paleoasiatskie jazyki*, eds. Vinogradov, V. V. i kol. Leningrad: Nauka 1968, 7-12.
- BIRTALAN, ÁGNES. 2003. Oirat. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 210-228.
- BLÄSING, UWE. 2003. Kalmuck. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 229-247.
- CASTRÉN, MATTHIAS A. 1857. *Versuch einer burjätischen Sprachlehre nebst kurzem Wörterverzeichnis*, herausgegeben von Anton Schiefner. St. Petersburg: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften.
- CHAOLU WU. 1996. *Daur*. München-Newcastle: Lincom Europa.
- CHINBAT, E. 2007. *Mongolian-English Dictionary*. Ulaanbaatar.
- CYDENDAMBAJEV, C. B. & IMEXENOV, M. N. 1962. *Kratkij russko-burjatskij slovar*. Moskva: Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannyx i nacional'nyx slovar'ej.
- DOERFER, GERHARD. 1964. Klassifikation und Verbreitung der mongolischen Sprachen. In: *Handbuch der Orientalistik*, 5. Bd. *Altaistik*, 2. Abschnitt: *Mongolistik*. Leiden - Köln: Brill, 35-50.
- DOERFER, GERHARD. 1992. Mongolica im Altürkischen. In: *Bochumer Jahrbuch zur Ostasienforschung* 14, 39-56.
- ENHEBATU & XINTEKE. 1988. *Dawoeryu he mengyuyu*. (Menggu yuzu yuyan fangyan yanjiu congshu 004.) Huhehaote: Neimenggu renmin chubanshe.
- ENHEBATU et al. 2003. Dawoeryu cihui. Menggu yuzu yuyan fangyan yanjiu congshu 605. In: *Dawoer ziliaoji* 4. Beijing: Minzu chubanshe. 47-276.
- FAEHNDRICH, BURGEL R. M. 2007. *Sketch grammar of the Karlong variety of Mongghul, and dialectical survey of Mongghul*. Unpubl. dissertation. University of Hawai.
- GEORG, STEFAN. 2003. Mongghul. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 286-306.
- GEORG, STEFAN. 2003. Ordos. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 193-209.
- HATTORI, SHIRÔ. 1959[1993]. A Glottochronological Study of the Mongol Languages, reprinted in *Selected Papers of Shirô Hattori*, vol.4: *Studies in Altaic Languages*. Tokyo: Sanseido, 87-88.
- HURELBAATAR. 1999. Mongols in present day China. In: Kotkin, Stephen & Elleman, Bruce L (eds.). 1999. *Mongolia in the twentieth century. Landlocked cosmopolitan*. New York – London: M.E.Sharpe.
- JAXONTOVA, NATAL'JA N. 1996. *Ojratskij literaturnyj jazyk XVII veka*. Moskva: Vostočnaja literatura.
- JANHUNEN, JUHA. 1990. *Material on Manchurian Khamnigal Mongol*. Helsinki.
- JANHUNEN, JUHA. 1992. On the Position of Khamnigal Mongol. In: *JSFOu* 84, 115-143.
- JANHUNEN, JUHA. 2003a. Khamnigal Mongol. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 83-101.
- JANHUNEN, JUHA. 2003b. Mongol Dialects. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London:

- Routledge, 177-192.
- JANHUNEN, JUHA (ed.). 2003c. *The Mongolic Languages*. London: Routledge.
- Jazyki Azii i Afriki. V. *Altajskije jazyki*, eds. Solncev, V. M. i kol. Moskva: Nauka 1993.
- Jazyki narodov SSSR. *Mongolskie, tunguzo-mańčžurskie i paleoasiatskie jazyki*, eds. Vinogradov, V. V. i kol. Leningrad: Nauka 1968.
- JSFOu Journal de la Société Finno-Ougrienne*.
- KARA, G. 1990. Zhiyuan yiyu. Index alphabétique des mots mongols. *AOH* 44, 279-344.
- KIM, STEPHEN S. 2003. Santa. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 346-363.
- KÖHALMI, KÄTHE U. 1959. Der mongolisch-kamniganische Dialekt von Dadal Sum. *AOH* 9, 163-204.
- KOTWICZ, WŁADYSŁAW. 1950. La langue mongole parlée par les ouigours jaunes près de kan-tcheou. *RO* XVI, 435-465.
- LESSING, FERDINAND (ed.). 1960. *Mongolian-English Dictionary*. Berkeley - Los Angeles: University of California Press.
- LIGETI, LOUIS. 1955. Le lexique moghol de R. Leech. *AOH* 4, 119-157.
- LIGETI, LOUIS. 1964. Les voyeles longues en Moghol. *AOH* 17, 1-48.
- LUWSANWANDAN [LUVSANVANDAN¹], Sh. 1959. Mongol xel ayalguunī ucir. *Studia Mongolica* 1, 1-16.
- MA DAZHENG & CHENG CHONGDE. 2006. *Weilate menggu shigang*. Wulumuqi: Xinjiang renmin chubanshe.
- NAGY, LOUIS J. 1960. A Contribution to the Phonology of an unknown East-Mongolian Dialect. *AOH* 10, 269-294.
- NUTGEREN, HANS. 2003. Shira Yughur. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 265-285.
- PELLIOT, PAUL. 1925. Les mots à h initiale, aujourd'hui amuie dans le Mongol des XIII. et XIV. siècles. *Journal Asiatique*, Vol. 206, 193-263.
- POPPE, N. N. 1938. *Mongolskii slovar Mukaddimat al-adab*. Moskva-Leningrad. (Repr. 1971 Farnborough: Gregg International Publishers LTD)
- POPPE, NICHOLAS. 1954. *Grammar of Written Mongolian*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- POPPE, NICHOLAS. 1955. *Introduction to Mongolian Comparative Studies*. Helsinki: Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 110.
- POUCHA, PAVEL. 1961. Die Sprache der Mogholen in Afghanistan und die Theorie der Mischsprachen. In: *Studia Mongolica* 2, 251-270.
- POUCHA, PAVEL. 1967. Von Jaya-Pandita zum Neukalmückischen. *Archiv orientální* 35, 383-406.
- QINGE'ERTAI & LI KEYU. 1988. *Tuzuyu he mengguyu*. (Menggu yuzu yuyan fangyan yanjiu congshu, 013). Huhehaote: Neimenngu renmin chubanshe.
- RAMSTEDT, GUSTAV J. 1906. Mogholica. *JSFOu* 23, 1-60.
- RAMSTEDT, GUSTAV J. 1935. *Kalmückisches Wörterbuch*. Helsinki.
- RAMSEY, ROBERT S. 1989. *The Languages of China*. Princeton: Princeton University Press.
- RO Rocznik orientalistyczny*.
- RÓNA-TAS, A. 1961. A Dariganga Vocabulary. *AOH* 13, 147-174.
- RUDNEV, A. D. 1908. Opyt klassifikacii mongolov po narečijam. In: *Sravnitel'naja fonetika mongol'skogo pišmennogo jazyka i xalxasko-urginskogo govora*, ed. by G.J. Ramstedt. St.-Petersburg: Imperatorskaja Akademija Nauk, iv-vi.
- RUDNEV, A. D. 1911. *Materialy po govoram Vostočnoj Mongolii*. St.-Petersburg: Fakul'tet Vostočnyx jazykov Imperatorskogo St.-Petersburgskogo universiteta.
- RYBATZKI, VOLKER. 2003. Intra-Mongolic Taxonomy. In: *The Mongolic Languages*, ed. by Juha Janhunen. London - New York: Routledge, 364-390.
- SANŽEJEV, G. D. (ed.). 1960. *Russko-mongol'skij slovar*. Moskva: Gosudarstvennoje izdatel'stvo inostrannyx i nacional'nyx slovarej.
- SANŽEJEV, G.D. 1952. Mongol'skie jazyki i dialekty. *Učenyje zapiski instituta vostokovedenija* 4, 30-125.
- SCHWARZ, MICHAL & BLAŽEK, VÁCLAV. 2010. Klasifikace a rozšíření mongolských jazyků. *Linguistica brunensia* 58. 11-50.
- SINOR, DENIS. 1952. Langues mongoles. In: *Les Langues du monde*, ed. by Antoine Meillet & Marcel Cohen. Paris: Centre national de la recherche scientifique, 369-384.
- SKRIBNIK, ELENA. 2003. Buryat. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 102-128.
- SLATER, KEITH, W. 2003. Mangghuer. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 307-324.
- STAROSTIN, SERGEI A. 1991. *Altajskaja problema i proischoždenije japonskogo jazyka*. Moskva: Nauka.
- SUN ZHU. 1985. *Mengguyu wenji*. Xining: Qinghai renmin chubanshe.
- SUN ZHU et al. 1990. *Menggu yuzu yuyan cidian*. Xining: Qinghai renmin chubanshe.

- SVANTESSON, JAN-OLOF. 2000. Mongolic vowel shifts and the classification of the Mongolic languages. *Altai Hakpo* 10, 193-207.
- SVANTESSON, JAN-OLOF. 2003. Khalkha. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 154-176.
- TODAJEVA, BULJAŠ K. 1973. *Mongorskij jazyk*. Moskva: Nauka.
- TODAJEVA, BULJAŠ K. 1981. *Jazyk Mongolov Vnutrennej Mongolii*. Moskva: Nauka.
- TODAJEVA, BULJAŠ K. 1986. *Dagurskij jazyk*. Moskva: Nauka.
- TSERENPIL, D. & KULLMANN, R. 2008. *Mongolian Grammar*. Ulaanbaatar: Admon.
- TSUMAGARI, TOSHIRO. 2003. Dagur. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 129-153.
- UNKRIG, W. A. & BLEICHSTEINER, R. & HEISSIG, W. 1941. *Wörterbuch der heutigen mongolischen Sprache*. Wien – Peking: Siebenberg.
- VLADIMIROV, B. JA. 1929. *Sravnitel'naja grammatika mongol'skogo pišmennogo jazyka i xalxskogo narečija. Vvedenie i fonetika*. Leningrad: Vostočnyj institut.
- WEIERS, MICHAEL. 1972. *Die Sprache der Moghol der Provinz Herat in Afghanistan (Sprachmaterial, Grammatik, Wortliste)*. Opladen: Westdeutsche Verlag.
- WEIERS, MICHAEL. 2003. Moghol. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 248-264.
- WHYMANT, A. N. J. 1926. *A Mongolian Grammar. Outlining the Khalkha Mongolian with Notes on the Buriat, Kalmuck, and Ordos Mongolian*. London: Kegan Paul.
- WU HUGJILTU. 2003. Bonan. In: Janhunen, Juha (ed.). *The Mongolic Languages*. London: Routledge, 325-345.

Bibliografie 3: Tunguzské jazyky

- BENZING, JOHANNES. 1955. *Die tungusischen Sprachen. Versuch einer vergleichenden Grammatik*. Wiesbaden: Steiner.
- CINCIUS, V.I. 1949. *Sravnitel'naja fonetika tunguso-maňčžurskix jazykov*. Leningrad.
- GEORG, STEFAN. 2004. Unreclassifying Tungusic. In: Carsten Naehrer (ed.): *Proceedings of the First International Conference on Manchu-Tungus Studies* (Bonn, August 28 – September 1, 2000), Volume 2: *Trends in Tungusic and Siberian Linguistics*, Wiesbaden: Harrassowitz, 45-57.
- JANHUNEN, JUHA. 1996. *Manchuria. An Ethnic History*. Helsinki: The Finno-Ugrian Society.
- KANE, DANIEL. 1989. *The Sino-Jurchen Vocabulary of the Bureau of Interpreters*. Bloomington: Indiana University – Research Institute for Inner Asian Studies.
- KANE, DANIEL. 2009. *The Kitan Language and Script*. Leiden – Boston: Brill.
- LEWIS, M. PAUL. 2009. Altaic. In: *Ethnologue*₁₆ <http://www.ethnologue.com/show_family.asp?subid=861-16>
- MENGES, KARL H. 1968. Die tungusischen Sprachen. In: *Handbuch der Orientalistik*, 5. Bd. *Altaistik*, 3. Abschnitt. Leiden - Köln: Brill, 21-256.
- SUNIK, O.P. 1968. Tunguso-maňčžurskie jazyki. In: *Jazyki narodov SSSR: Mongol'skie, tunguso-maňčžurskie i paleoaziatskie jazyki*, ed. P.Ja. Skorik et alii. Leningrad: Nauka, 53-67.
- TMS = *Sravnitel'nyj slovar' tunguso-maňčžurskix jazykov*, I-II, ed. by V.I. Cincius. Leningrad: Nauka 1975-77.
- VOVIN, ALEXANDER. 1993. Towards a new classification of Tungusic languages. *Ural-Alatiscche Jahrbücher* 65, 99-113.

Bibliografie 4: Jazyky Korejského poloostrova a Japonského souostroví

- BECKWITH, CHRISTOPHER. 2007. *Koguryo. The Language of Japan's Continental Relatives. An Introduction to the Historical-Comparative Study of the Japanese-Koguryoic Languages*. Leiden – Boston: Brill.
- BLAŽEK, VÁCLAV & SCHWARZ, MICHAL. 2011. Kogurjo a ostatní starokorejské idiomy v altajské etymologii. *Linguistica Brunensia* 59, 2011, 225-250.
- ECKERT, C. J. et al. 2001. *Dějiny Koreje*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- EDAL = *Etymological Dictionary of the Altaic Languages*, Part One [A-K], Part Two [L-Z], Part Three [Indices], by Sergei Starostin, Anna Dybo, Oleg Mudrak, with assistance of Ilya Gruntov and Vladimir Glumov. Leiden-Boston: Brill 2003
- ITABASHI, Y., 2003: A Study of the Historical Relationship of the Koguryo Language, the Old Japanese Language, and the Middle Korean Language on the Basis of Fragmentary Glosses Preserved as Place Names in the Samguk Sagi. In: *Perspectives on the Origin of the Japanese Language*, ed. by T. Osada & A. Vovin with the assistance of K. Russell. Kyoto: International Research Center for Japanese Studies, 131-185.
- LEE, KI-MOON. 1977. *Geschichte der koreanischen Sprache*. Wiesbaden: Reichert.
- MARTIN, SAMUEL E. 1987. *The Japanese Language Through Time*. New Haven: Yale University Press.

- MENGES, KARL H. 1984. Korean and Altaic - A preliminary sketch. *Central Asiatic Journal* 28, 234-295.
- MILLER, ROY A. 1979. Old Korean and Altaic. *Ural-Altisches Jahrbuch* 51, 1-54.
- PKE = *Paralipomena of Korean Etymologies*, by Gustav J. Ramstedt, collected and edited by Songmoo Kho. Helsinki 1982: Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 182.
- ROBBEETS, MARTINE. 2005. *Is Japanese Related to Korean, Tungusic, Mongolic and Turkic?* Wiesbaden: Harrassowitz (Turcologica 64).
- ROBBEETS, MARTINE. 2007. Koguryo as a missing link. In: *Korea in the Middle. Festschrift for Boudewijn Walraven*, ed. by Remco Breuker. Leiden: CNWS, 118-141.
- SIMONOVSKAJA, L. V. et al. 1978. *Dějiny Číny od nejstarších dob do současnosti*. Praha: Svoboda.
- SKE = *Studies in Korean Etymology*, by Gustav J. Ramstedt. Helsinki 1982: Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 95.
- STAROSTIN, SERGEI A. 1991. *Altajskaja problema i proischoždenije japonskogo jazyka*. Moskva: Nauka.
- VOVIN, ALEKSANDR V. 1986. O drevnekorejsko-drevnejaponskix jazykovyx svjazjax. *Narody Azii i Afriki* 1986/5, 98-102.
- VOVIN, ALEXANDER. 1993. About the phonetic value of the Middle Korean grapheme Δ. *BSOAS* 66, 247-259.